

Προστατευόμενες Περιοχές και Φορείς Διαχείρισης: Εξελίξεις και Προοπτικές

**Ηλίας Μπεριάτος, Καθηγητής Χωροταξικού και Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού
ΤΜΧΠΠΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**

Abstract

In Greece, nature protection as an integrated and cohesive policy, has a relatively recent history. The last ten years, many efforts have been made to formulate such a policy and to elaborate a national action plan in the field of nature conservation and protection. In this respect the role of protected areas becomes very important, not only for the natural environment but also for local sustainable development.

This paper refers to the current situation of the network of protected areas, stressing the main problems of inefficiency characterizing this network. To this purpose a survey has been conducted, in the headquarters of the managing authorities (in the most important sensitive natural areas) concerning their administration, personnel, financial support, action programs, management plans etc.

Furthermore, there are some comments on the role of the above mentioned institutional and organizational components as well as the socio-political parameters, which influence the continuous and appropriate operation of the managing authorities in the framework of the environmental policy and the related policy for spatial development.

Key words: Natural environment, Protected areas, Managing authorities

Εισαγωγή: Η διαχείριση της φύσης μέσω των προστατευόμενων περιοχών

Η ιστορία των Προστατευόμενων Περιοχών ως θεσμικό και λειτουργικό μέσο («εργαλείο») για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ξεκινά σχεδόν στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, με τη συνειδητοποίηση των καταστροφών που επέρχονται στη φύση και τα φυσικά οικοσυστήματα από την επέκταση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Ανάμεσα στα πιο χαρακτηριστικά δείγματα θεσμοθέτησης εκτεταμένων ζωνών προστασίας εκείνης της εποχής συγκαταλέγεται το δάσος Fontainebleau στη Γαλλία και το εθνικό πάρκο Yellowstone στις ΗΠΑ, που υπήρξαν οι πρόδρομοι των Προστατευόμενων Περιοχών (ΠΠ), όπως τις αποκαλούμε σήμερα.

Ωστόσο, στην ενός και ημίσεος αιώνα ιστορία των Προστατευόμενων Περιοχών, ο ρόλος και το περιεχόμενό του εν λόγω θεσμού δεν ήταν πάντοτε ο ίδιος. Επιχειρώντας μια ανασκόπηση στην εξέλιξη της φιλοσοφίας της προστασίας της φύσης και των Προστατευόμενων Περιοχών, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην έκθεση της Γενικής Γραμματείας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος (ΓΓΔΦΠ) για τις Προστατευόμενες Περιοχές (1998), οι κυρίαρχες αντιλήψεις διαδοχικά ήταν οι ακόλουθες:

α) Η αντίληψη της απόλυτης προστασίας με αποκλειστικό ιδεολογικό στόχο τη διάσωση της φύσης με κάθε τίμημα και κόστος (όχι μόνο οικονομικό)

β) Η αντίληψη της προστασίας στη βάση μιας υποδειγματικής αειφορικής χρήσης των φυσικών πόρων με κύριο και πρωταρχικό στόχο την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος (που παραμένει ακόμα εκτός παραγωγικής διαδικασίας) αλλά με κατανόηση των άλλων ανθρώπινων αναγκών.

γ) Η αντίληψη της ενσωμάτωσης της προστασίας στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης αειφορικής διαχείρισης και σχεδιασμού του χώρου και του περιβάλλοντος (χωρικής ανάπτυξης) όπου οι ΠΠ αποτελούν οργανικά στοιχεία της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ανάπτυξης και εξέλιξης των ανθρώπινων κοινωνιών.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι σύγχρονες εξελίξεις σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο, ειδικά του τελευταίου τέταρτου του 20^{ου} αιώνα, δημιούργησαν νέες ανάγκες, αντιλήψεις και δομές στο πεδίο της φροντίδας του φυσικού –και όχι μόνο– περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα το περιεχόμενο του όρου «Προστατευόμενες Περιοχές» να λάβει ευρύτερες διαστάσεις, κυρίως σε θέματα προστασίας, διατήρησης, διαφύλαξης αλλά και αποκατάστασης και ανάδειξης. Σε αντίθεση με το παρελθόν, οι ΠΠ εκλαμβάνονται ως εκτάσεις «ολοκληρωμένης αειφορικής διαχείρισης», οι οποίες καλούνται να εξυπηρετήσουν όχι μόνο τον στόχο της προστασίας του περιβάλλοντος αλλά και όλες τις άλλες σύγχρονες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές ανάγκες, κατ' αρχήν του τοπικού πληθυσμού και στη συνέχεια των επισκεπτών από τον ευρύτερο εθνικό και διεθνή χώρο. Με άλλα λόγια, η παλαιότερη αρχή της μη επέμβασης («don't touch») με το σκεπτικό ότι «η φύση γνωρίζει καλύτερα», αποτελεί ξεπερασμένο δόγμα, αφού η παύση κάθε ανθρώπινης δραστηριότητας στις Προστατευόμενες Περιοχές, όχι μόνο δεν θα ήταν πράξη προστασίας, αλλά μάλλον θα έβλαπτε τα «προστατευτέα αντικείμενα».

Σήμερα, ως προστατευόμενες περιοχές (ΠΠ) ορίζονται εκείνες οι χωρικές ενότητες ή τοποθεσίες στις οποίες βρίσκεται μια σχετικά υψηλή συγκέντρωση φυσικών (οικολογικών) και πολιτιστικών αξιών που πρέπει να τύχουν μιας ιδιαίτερης προστασίας και συνετής (αειφορικής) διαχείρισης. Έχουν δηλαδή όλα εκείνα τα στοιχεία που εκφράζονται από τον όρο «φυσική και πολιτιστική κληρονομιά» με την ευρύτερη της έννοια. Με άλλα λόγια συνιστούν ένα οργανικό σύνολο στοιχείων του «φυσικού» περιβάλλοντος, που έχουν μια ιδιαίτερη βιολογική και αισθητική αξία και τα οποία μπορεί να συμβιώνουν και να συνδυάζονται με το ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον, αλλά και με τις παραδοσιακές (ή και σύγχρονες) ανθρώπινες δραστηριότητες.

Όμως, για να επιτευχθεί αυτή η αρμονική συμβίωση του φυσικού με το πολιτιστικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον, θα πρέπει πρώτα απ' όλα να υπάρξει ένα Εθνικό και εσχάτως Υπερεθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών, στο οποίο κεντροβαρικό ρόλο θα καταλαμβάνει η υλοποίηση και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού και διαχείρισης των περιοχών αυτών, υπό το πρίσμα και των διεθνών περιβαλλοντικών συμβάσεων (για την κλιματική αλλαγή, τη βιολογική ποικιλότητα κ.ο.κ.). Και αυτό καθώς -σύμφωνα με την μέχρι σήμερα εμπειρία- οι πραγματικές δυσκολίες δεν αντιμετωπίζονται στον προσδιορισμό και χαρακτηρισμό μιας περιοχής ως ΠΠ, αλλά στην μετέπειτα διαχείρισή της, η οποία απαιτεί σύνθετο συντονισμό ενεργειών και δράσεων όλων των εμπλεκόμενων μερών (κοινωνία, πολιτεία κλπ). Εκεί ακριβώς έγκειται και η σημασία της δημιουργίας ειδικών μηχανισμών (Φορέων Διαχείρισης) που θα αναλαμβάνουν το έργο αυτό, το οποίο αποτελεί βασική προϋπόθεση και κομβικό σημείο για την αποτελεσματική προστασία της φύσης στις περιοχές αυτές αλλά και στον ευρύτερο χώρο.

Οι προστατευόμενες περιοχές στην ελληνική πραγματικότητα

Η Ελλάδα με δεδομένο και το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της (χλωρίδα και πανίδα) αποτελεί μια χώρα με έναν αρκετά σημαντικό αριθμό προστατευτέων αντικειμένων και κατά συνέπεια προστατευόμενων περιοχών. Ωστόσο, ο ακριβής προσδιορισμός των ποσοτικών στοιχείων των περιοχών αυτών (αριθμός και έκταση) αποτελεί μια δύσκολη υπόθεση. Σύμφωνα με στοιχεία του αρμόδιου Υπουργείου Περιβάλλοντος και Χωροταξίας (ΥΠΕΧΩΔΕ 1999 και 2000), οι προστατευόμενες περιοχές της Ελλάδας αποτελούν πάνω από το 1/5 (20%) περίπου της χερσαίας επιφάνειας της χώρας, ποσοστό ιδιαίτερα ικανοποιητικό από ποσοτική πλευρά σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (Εκθέσεις Περιβαλλοντικών Επιδόσεων –Ελλάδα, 2000, σελ. 103-104) η συνολική έκταση των ΠΠ που αντιστοιχούν στις προδιαγραφές προστασίας των κατηγοριών I έως IV της Διεθνούς Ένωσης Προστασία της Φύσης (IUCN) ανέρχεται στο 2,6% της χερσαίας έκτασης της χώρας. Αντίστοιχα, σύμφωνα με το World Conservation Monitoring Center – WCMC, το ποσοστό των ΠΠ στην Ελλάδα ανέρχεται μόλις σε 1,68%, δίνοντάς στη χώρα μας μια από τις τελευταίες θέσεις παγκοσμίως (Phillips 1996 σελ. 86). Τέλος, παίρνοντας ως βάση τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας από την ΕΕ ή και άλλες διεθνείς συμβάσεις, τότε το ποσοστό κυμαίνεται γύρω στο 16%. Ο λόγος για τον οποίο παρατηρούνται οι παραπάνω διαφωνίες, δεν είναι άλλος από την χρήση διαφορετικών κριτηρίων κάθε φορά για τον ορισμό μιας περιοχής ως ΠΠ.

Στους Πίνακες 1 και 2 παρουσιάζονται συνολικές ταξινομήσεις των προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας κατά βασικές κατηγορίες, σύμφωνα με το ΥΠΕΧΩΔΕ και τον ΟΟΣΑ. Σύμφωνα με τους δύο αυτούς Πίνακες, ανάμεσα στις ΠΠ συγκαταλέγονται και οι ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές, και τα καταφύγια άγριας ζωής (πρώην καταφύγια θηραμάτων) που η σκοπιμότητά τους δεν είναι αμιγώς συνυφασμένη με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Επίσης, περιλαμβάνονται και άλλου τύπου περιοχές (π.χ. αρχαιολογικοί χώροι, ΤΙΦΚ), που ο χαρακτηρισμός τους από το ΥΠΠΟ αποσκοπούσε πρωτίστως στην προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος και δευτερευόντως του φυσικού περιβάλλοντος.

Πίνακας 1. Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα (χερσαίες εκτάσεις)

A/A	Κατηγορία ΠΠ	Αριθμός ΠΠ	Εμβαδόν ΠΠ (στρέμματα)
1.	Σύμβαση Ramsar	11	1.650.000
2.	Εθνικοί Δρυμοί	10	700.000
3.	Αισθητικά Δάση	19	330.000
4.	Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης	51	165.000
5.	Ειδικές Ζώνες Προστασίας (Ζ.Ο.Ε)	15	145.000
6.	Ορεινοί Όγκοι με υψόμετρο >900μ. Εξαιρουμένων των Εθνικών Δρυμών και Αισθητικών Δασών	87	14.885.000
7.	Περιοχές Προστασίας Άγριων Πτηνών εξαιρουμένων των Ορεινών Όγκων, Ramsar και Εθνικών Δρυμών	14	400.000
8.	Καταφύγια Άγριας Ζωής	615	9.450.000
9.	Ελεγχόμενες Κυνηγετικές περιοχές	7	1.000.000
ΣΥΝΟΛΟ		829	28.725.000
10.	Αρχαιολογικοί Χώροι	Δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία	
11.	Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ)	Δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία	

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ (2000), Ελλάδα: Οικολογικό απόθεμα της Ευρώπης

Επίσης, στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται κατά χρονολογική σειρά τα είδη (ή κατηγορίες) των Προστατευόμενων Περιοχών που έχουν θεσμοθετηθεί μέχρι σήμερα. Όπως γίνεται αντιληπτό από την ονομασία των περιοχών, αλλά και την μελέτη του περιεχομένου των θεσμικών ρυθμίσεων, υπάρχουν πολλές αλληλοκαλύψεις κηρύξεων. Με άλλα λόγια, δεν είναι λίγες οι περιοχές που μπορεί να αποτελέσουν, ή αποτελούν υποχρεωτικά, υποσύνολα άλλων περιοχών, ή ακόμα και ταυτίζονται μεταξύ τους. Από χωροταξική άποψη, αυτό που είναι σημαντικό να κατανοηθεί είναι ότι βασικά υπάρχουν δύο επίπεδα θεώρησης: το επίπεδο του πραγματικού «αντικειμένου προστασίας» (π.χ. ένας οικότοπος) και το επίπεδο της ΠΠ, δηλαδή μιας εκτεταμένης περιοχής που τα «αντικείμενα προστασίας» ομαδοποιούνται λειτουργικά, αποτελώντας μια διαχειριστική ενότητα.

Πίνακας 2: Προστατευόμενες Περιοχές στην Ελλάδα σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (2000)

	Έτος ίδρυσης	Υπουργείο (α)	Αριθμός περιοχών	Έκταση περιοχής (στρέμματα) (%) (β)	
Εθνικά πάρκα (ενδοχώρα)	1938	ΥΠΠΕ	10	680.900 (γ)	0,6
Αισθητικά δάση	1973	ΥΠΠΕ	19	320.500	0,2
Μνημεία της φύσης	1975	ΥΠΠΕ	51 (δ)	160.700	0,1
Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους	1950	ΥΠΠΟ	264		
Ελεγχόμενες κυνηγετικές Περιοχές	1975	ΥΠΠΕ	7	10.070.900	8,2
Καταφύγια θηραμάτων	1979	ΥΠΠΕ	584	9.644.000	7,4
Εκτροφεία θηραμάτων	1976	ΥΠΠΕ	20	316.000	0,2
Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου	1987	ΥΠΕΧΩΔΕ	10	147.000	0,1
Αποθέματα φύσης	1990	ΥΠΕΧΩΔΕ	2		
Εθνικά πάρκα (θαλάσσια)	1992	ΥΠΕΧΩΔΕ	2	2.541.000 (ε)	0,1

(α) ΥΠΠΕ = Υπουργείο Γεωργίας (δασική υπηρεσία), ΥΠΕΧΩΔΕ = Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, ΥΠΠΟ = Υπουργείο Πολιτισμού

(β) % της συνολικής χερσαίας έκτασης, μερικές προστατευόμενες περιοχές επικαλύπτονται.

(γ) Περιλαμβάνονται 343.000 στρέμματα της περιφερειακής ζώνης.

(δ) 15 περιοχές και 36 μνημεία της φύσης (δέντρα ή θάμνοι).

(ε) 183.000 στρέμματα χερσαίας έκτασης και 2.358.000 στρέμματα θαλάσσιας έκτασης, μόνο η χερσαία έκταση %.

Πηγή: ΟΟΣΑ (2000), Εκθέσεις Περιβαλλοντικών Επιδόσεων - Ελλάδα

Πίνακας 3. Κατηγορίες περιοχών προστασίας με βάση την ελληνική νομοθεσία

Όνομα κατηγορίας περιοχής ή ζώνης προστασίας	Κανονιστική Ρύθμιση
Εθνικοί Δρυμοί	N 856/37
Τοπία Ιδιαίτερου φυσικού Κάλλους	N 1465/50
Αισθητικά Δάση	N 996/71
Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης	N 996/71
Ελεγχόμενες Κυνηγετικές Περιοχές	N 177/75
Καταφύγια (Θηραμάτων) Αγριας Ζωής	N 177/75, N 2637/98
Εκτροφεία Θηραμάτων	N 177/75
Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) (οδηγία 79/409)	KYA 414985/85
Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης	N 1650/86
Περιοχές Προστασίας της Φύσης	N 1650/86
Εθνικά Πάρκα (εθνικοί δρυμοί ή θαλάσσια πάρκα)	N 1650/86
Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί, Τοπία, Στοιχεία του Τοπίου	N 1650/86
Περιοχές Οικοανάπτυξης	N 1650/86
Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) (οδηγία 43/92)	KYA 33318/3028/98

Πηγή: ΦΕΚ σχετικών ρυθμίσεων, επεξεργασία δική μας

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, ένα ουσιαστικό ζήτημα που τίθεται αναφορικά με τις Προστατευόμενες Περιοχές είναι αυτό της κωδικοποίησης των κατηγοριών των ΠΠ σε διεθνές επίπεδο, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα σύγκρισης και αξιοπιστίας των εκτιμήσεων μεταξύ των διαφόρων κρατών. Βέβαια, όσο κρίσιμο κι αν είναι το θέμα του ακριβούς προσδιορισμού των ποσοτικών στοιχείων των ΠΠ, άλλο τόσο ή και ακόμη πιο κρίσιμο θέμα είναι αυτό της αποτελεσματικής προστασίας και διαχείρισης των περιοχών αυτών. Στο πλαίσιο αυτό, η σύσταση ειδικών θεσμικών και διοικητικών οντοτήτων, των Φορέων Διαχείρισης (ΦΔ), είναι αναγκαία –αν όχι και ικανή– συνθήκη για την ολοκληρωμένη διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών.

Χάρτης 1. Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών Ελλάδας

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ

Έρευνα για τους Φορείς Διαχείρισης: Μια πρώτη αξιολόγηση του θεσμού

Στην Ελλάδα ο θεσμός των προστατευόμενων περιοχών δεν έχει μεγάλη παράδοση. Για πολλές δεκαετίες και μέχρι πριν από είκοσι χρόνια περίπου, τα παντός είδους «προστατευτέα αντικείμενα» και η διαχείρισή τους ήταν έργο και αποκλειστική αρμοδιότητα των δασικών υπηρεσιών και συνδεδεμένα στενά με την δασική πολιτική η οποία βρισκόταν πιο κοντά στο αντικείμενο. Η κατάσταση αυτή διέφερε σημαντικά από

εκείνη άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Η υπαγωγή του συνολικού φυσικού περιβάλλοντος στην δασική υπηρεσία δημιουργούσε διάφορα προβλήματα που καθιστούσαν το όλο σύστημα δυσλειτουργικό και αναποτελεσματικό. Στο γύρισμα του αιώνα η κατάσταση αλλάζει δραστικά στο θεσμικό και διοικητικό επίπεδο, χωρίς όμως να υπάρχει το ανάλογο αντίκρισμα και στην πράξη. Σήμερα η ίδια η ανάγκη της συνετής και ολοκληρωμένης διαχείρισης των ΠΠ αλλά και οι περιβαλλοντικές υποχρεώσεις της χώρας απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθιστούν ακόμη περισσότερο επιτακτική μια γενναία πολιτική για την φροντίδα τους και συνεπώς η συζήτηση και ο προβληματισμός γύρω από αυτές είναι περισσότερο από ποτέ επίκαιρος και χρήσιμος.

Ο θεσμός των ειδικών Φορέων Διαχείρισης (ΦΔ) των προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα είναι σχετικά πρόσφατος. Έχει ήδη περάσει μια πενταετία από την θεσμοθέτηση 27 ΦΔ προστατευόμενων περιοχών στη χώρα μας, δηλαδή ένα ικανό χρονικό διάστημα για έναν πρώτο απολογισμό γύρω από τη λειτουργία και τη δράση τους. Ο απολογισμός αυτός εστιάζεται σε βασικά θέματα, όπως η θεσμική ολοκλήρωση, το ανθρώπινο δυναμικό, η χρηματοδότηση, τα προγράμματα δράσης κ.α. που παρέχουν μια γενική εικόνα της υπάρχουσας κατάστασης, πάνω στα οποία μπορεί να στηριχθεί μια πρώτη χονδρική εκτίμηση του συστήματος των Φορέων Διαχείρισης. Η εκτίμηση-αξιολόγηση είναι απαραίτητη για να διερευνηθεί η επάρκεια και απόδοση των φορέων στην πρώτη αυτή πενταετία προκειμένου να υπάρξει η τεκμηρίωση για ένα σύγχρονο σχεδιασμό που θα ενσωματώνει τα νέα εργαλεία διαχείρισης και θα οδηγήσει στο κατάλληλο εθνικό πρόγραμμα δράσης.

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν για τον απολογισμό ήταν το προϊόν έρευνας του Εργαστηρίου Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού και Γεωγραφικών Ερευνών (ΕΓΕΠΣ) του Παν. Θεσσαλίας, που πραγματοποιήθηκε στα τέλη του 2008 και στις αρχές του 2009, αφενός στην κεντρική υπηρεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ με βάση και τα σχετικά ΦΕΚ και αφετέρου στις κατά τόπους υπηρεσίες και τα διοικητικά συμβούλια των φορέων διαχείρισης σε ολόκληρη τη χώρα με την αποστολή ερωτηματολογίων (ΕΓΕΠΣ, 2008).

Αναλυτικότερα τα ερωτήματα αφορούσαν τα εξής πεδία (θεματικές ενότητες):

α) Γενικά στοιχεία φορέα και ΠΠ: Ονομασία, διεύθυνση και άλλα στοιχεία επικοινωνίας, γεωγραφική θέση και επιφάνεια της ΠΠ.

β) Ο ΦΔ ως διοικητικός μηχανισμός: Αριθμός και σύνθεση του Διοικητικού συμβουλίου, αριθμός εργαζομένων (σχέση εργασίας και μορφωτικό επίπεδο), εξοπλισμός γραφείων έδρας, πρόσβαση στο διαδίκτυο.

γ) Οικονομικοί πόροι: Πηγές χρηματοδότησης από Ευρωπαϊκή Ένωση, Εθνικές επιχορηγήσεις και επάρκειά τους.

δ) Μελέτες και έργα που ανατέθηκαν και υλοποιήθηκαν με ευθύνη του ΦΔ και εκτίμηση της υπάρχουσας εμπειρίας. Σκοπιμότητα και δυνατότητα συνεργασίας με αρχές σε εθνικό και διεθνές επίπεδο καθώς και με φορείς άλλων ΠΠ.

Οι φορείς που έλαβαν μέρος και στους οποίους στάλθηκαν τα ερωτηματολόγια ήταν οι 27 που εμφανίζονται στους Πίνακες 4, 5, και 6 και απάντησαν σχεδόν όλοι πλην ελαχίστων εξαιρέσεων λόγω απουσίας του προσωπικού και του Διοικητικού Συμβουλίου ή λόγω άρνησής τους να λάβουν μέρος στην έρευνα (φορείς Περιοχής Οικοανάπτυξης Κάρλας Μαυροβουνίου - Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου και Περιοχής Οικοανάπτυξης Όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μούστου).

Στους πίνακες που ακολουθούν επιλέχθηκαν να παρουσιαστούν και να σχολιαστούν στοιχεία που είναι σημαντικά, όπως η σύνθεση του Διοικητικών Συμβουλίων των ΦΔ, η σχέση εργασίας του προσωπικού και οι πηγές χρηματοδότησης τους σύμφωνα πάντα με τις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια.

Πίνακας 4. Σύνθεση Διοικητικών Συμβουλίων ανά Φορέα Διαχείρισης

Φορείς Διαχείρισης περιοχών	Αριθμός μελών ΔΣ- εκπροσώπων από:		
	Κεντρική Διοίκηση	Αυτοδιοίκηση	ΜΚΟ (παραγωγικοί και κοινωνικοί φορείς)
1. Εθνικό θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου	5	3	3
2. Εθνικό Πάρκο Σχοινιά-Μαραθώνα	6	2	3
3. Περιοχή Οικοανάπτυξης Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων	5	2	2
4. Εθνικό θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου- Β. Σποράδων	6	2	2
5. Εθνικό Πάρκο Λιμνών Κορώνειας-Βόλβης	5	4	2
6. Εθνικό Πάρκο Β. Πίνδου (Βίκου -Αώου- Πίνδου)	6	3	2
7. Περιοχή Οικοανάπτυξης Κάρλας Μαυροβουνίου - Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου	5	4	2
8. Περιοχή Οικοανάπτυξης Όρους Πάρωνα και υγροτόπου Μούστου	5	3	3
9. Εθνικό Πάρκο Δάσους Λαδιάς	5	2	2
10. Εθνικό Πάρκο Λιμ/σας Μεσολογγίου	6	3	2
11. Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού - Λουδία Αλιάκμονα	5	2	2
12. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπου Κερκίνης	6	1	4
13. Εθνικό Πάρκο Δέλτα Έβρου	5	2	3
14. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς	5	4	2
15. Εθνικό Πάρκο Δέλτα Νέστου - Βιστωνίδας – Ισμαρίδας	5	4	2
16. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού	6	2	3
17. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Εθνικού Δρυμού Πρεσπών	5	2	2
18. Περιοχή Οικοανάπτυξης Ολύμπου Καρπάθου – Σαρίας	6	2	2
19. Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού	6	4	1
20. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Αίνου	6	2	1
21. Περιοχή Προστασίας της φύσης Στενών και εκβολών Αχέροντα και Καλαμά	5	3	1
22. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Οίτης	5	3	1
23. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Παρνασσού	6	4	1
24. Περιοχή Οικοανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης	5	4	2
25. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Ολύμπου	6	3	2
26. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Σαμαριάς	6	4	1
27. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πάρνηθας	5	3	1
Σύνολο	147	77	54
Ποσοστιαία κατανομή	53%	28%	19%

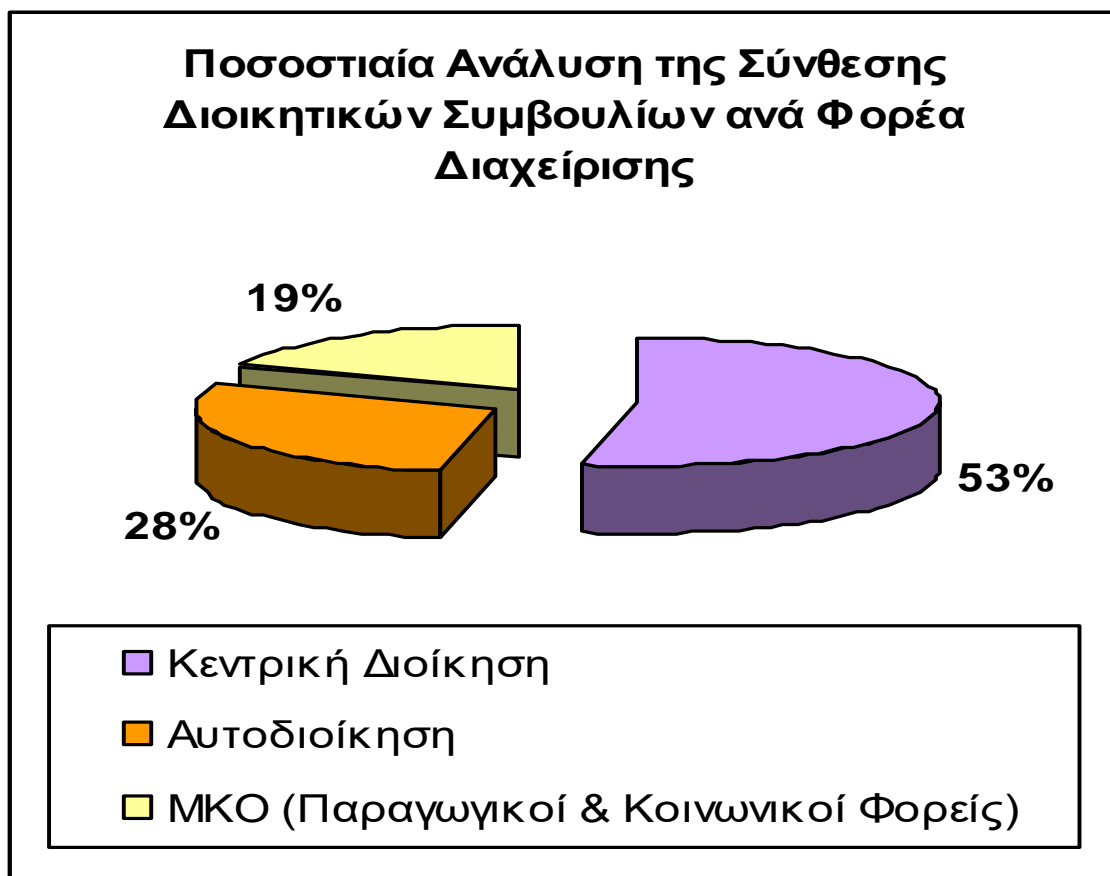
Πηγή: Σχετικά ΦΕΚ και έρευνα πεδίου από το ΕΓΕΠΣ το 2008

Σύνθεση των Διοικητικών Συμβουλίων

Σε σχέση με την δομή και την σύνθεση των διοικητικών συμβουλίων (τα οποία βάσει του νόμου μπορεί να είναι από 7μελή έως 11μελή -άρθρο 15, παρ 4) και όπως παρατηρούμε και στον Πίνακα 4 (συγκεντρωτική σύνθεση των ΔΣ των 27 φορέων διαχείρισης), προκύπτει ότι υπάρχει μια σαφέστατα διακρινόμενη ανισομερής

κατανομή στις τρεις βασικές κατηγορίες φορέων που εκφράζουν το κράτος, την αυτοδιοίκηση και την κοινωνία των πολιτών (τριμερής σχέση), πράγμα που βρίσκεται σε αναντιστοιχία με το πνεύμα του νόμου 2742/99. Συγκεκριμένα η κρατική-κεντρική διοίκηση έχει αριθμό εκπροσώπων που υπερβαίνει την απόλυτη πλειοψηφία (53%) του συνόλου ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση, α΄ και β΄ βαθμού δεν συγκεντρώνει ούτε το ένα τρίτο (28%) και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) υπολείπονται του ενός πέμπτου (19%). Η εικόνα αυτή παρατηρείται και σε κάθε φορέα διαχείρισης ξεχωριστά και δείχνει ότι υπάρχει ακόμη μια επιφυλακτικότητα από την πλευρά της κεντρικής διοίκησης να εμπιστευθεί την τοπική αυτοδιοίκηση αλλά και τις ΜΚΟ σε θέματα διαχείρισης περιβάλλοντος. Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι οι ειδικοί επιστήμονες που ορίζονται από τον υπουργό ΠΕΧΩΔΕ και οι εκπρόσωποι των (κρατικών) περιφερειακών αρχών λογαριάζονται στην κεντρική διοίκηση.

Διάγραμμα 1. Σύνθεση Διοικητικών Συμβουλίων Φορέων Διαχείρισης (ΦΔ)

Προσωπικό των Φορέων Διαχείρισης (ΦΔ)

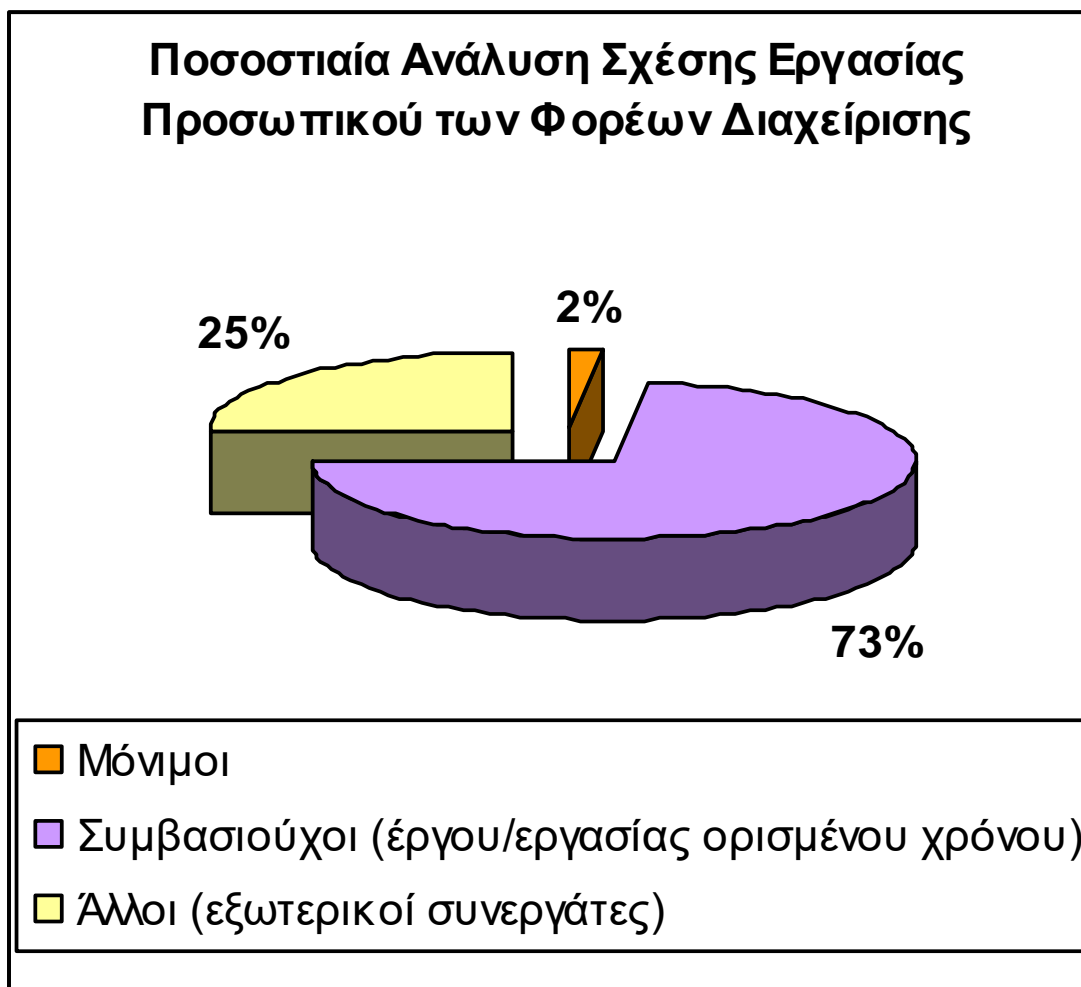
Ένα άλλο θέμα που παίζει σημαντικό ρόλο στην λειτουργία των ΦΔ είναι η επάρκεια και η καταλληλότητα του προσωπικού από ποσοτική και ποιοτική άποψη. Τα στοιχεία από την έρευνα πεδίου (πίνακας 2), τουλάχιστον για τους 21 φορείς που απάντησαν, δείχνουν όλα σχεδόν τα στελέχη εργάζονται με σύμβαση (έργου ή εργασίας ορισμένου χρόνου) (73%) ή είναι εξωτερικοί συνεργάτες (25%). Οι μόνιμοι υπάλληλοι αποτελούν μόλις το 2%. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί προφανώς προβλήματα όπως ανασφάλεια στους εργαζόμενους οι οποίοι μπορεί συχνά να αντικαθίστανται προτού εξοικειωθούν με το αντικείμενό τους με επιπτώσεις στην απόδοση και το έργο του φορέα.

Πίνακας 5. Σχέση εργασίας προσωπικού ανά Φορέα Διαχείρισης

Φορέας Διαχείρισης	Μόνιμοι	Συμβασιούχοι	Άλλοι
1. Εθνικό θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου	4	20	40
2. Εθνικό Πάρκο Σχοινιά-Μαραθώνα		9	
3. Περιοχή Οικοανάπτυξης Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων		7	
4. Εθνικό θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου- Β. Σποράδων	-	-	-
5. Εθνικό Πάρκο Λιμνών Κορώνειας-Βόλβης		18	
6. Εθνικό Πάρκο Β. Πίνδου		13	
7. Περιοχή Οικοανάπτυξης Κάρλας Μαυροβουνίου - Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου	-	-	-
8. Περιοχή Οικοανάπτυξης Όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μούστου	-	-	-
9. Εθνικό Πάρκο Λάσους Λαδιάς		3	
10. Εθνικό Πάρκο Λιμ/σας Μεσολογγίου		3	4
11. Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού - Λουδία - Αλιάκμονα		15	
12. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπου Κερκίνης		12	
13. Εθνικό Πάρκο Δέλτα Έβρου		9	
14. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς		7	
15. Εθνικό Πάρκο Δέλτα Νέστου - Βιστωνίδας – Ισμαρίδας	2	3	
16. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού		3	
17. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Εθνικού Δρυμού Πρεσπών		13	2
18. Περιοχή Οικοανάπτυξης Ολύμπου Καρπάθου – Σαρίας		7	
19. Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού	-	-	-
20. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Αίνου		5	
21. Πάρκο Προστασίας της φύσης Στενών και εκβολών Καλαμά		9	2
22. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Οίτης		5	2
23. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Παρνασσού	-	-	-
24. Περιοχή Οικοανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης		5	
25. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Ολύμπου		4	
26. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Σαμαριάς		5	10
27. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πάρνηθας	-	-	-
Σύνολο	6	175	60
Ποσοστιαία αναλογία	2%	73%	25%

Πηγή: Έρευνα πεδίου από το ΕΓΕΠΣ το 2008

Διάγραμμα 2. Σύνθεση Προσωπικού Φορέων Διαχείρισης

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των εργαζομένων, το οποίο δεν παρουσιάζεται σε πίνακα, υπάρχει μια μεγάλη διαφοροποίηση που κυμαίνεται από αποφοίτους γυμνασίου μέχρι κατόχους διδακτορικού διπλώματος. Επίσης σε σχέση με τον ηλεκτρονικό εξοπλισμό των γραφείων, που έχει σχέση και με τα άτομα που εργάζονται σε αυτά, πρέπει να τονιστεί ότι ενώ υπάρχουν υπολογιστές και σύνδεση με το διαδίκτυο και οι περισσότεροι ΦΔ έχουν δική τους ιστοσελίδα, απουσιάζει η δικτύωση των φορέων μεταξύ τους και σε μεγάλο ποσοστό με το σύστημα πληροφόρησης των αρμόδιων υπουργείων.

Πίνακας 6. Πηγές χρηματοδότησης ανά Φορέα Διαχείρισης

Φορέας Διαχείρισης	Ευρωπαϊκή ένωση	Εθνικοί πόροι	Μ.Κ.Ο.	Άλλη πηγή
1. Εθνικό θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου	x	x	x	x
2. Εθνικό Πάρκο Σχοινιά-Μαραθώνα	x	x		x
3. Περιοχή Οικοανάπτυξης Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων	x	x		
4. Εθνικό θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου- Β. Σποράδων	x	x		
5. Εθνικό Πάρκο Λιμνών Κορώνειας-Βόλβης	x	x		
6. Εθνικό Πάρκο Β. Πίνδου	x			
7. Περιοχή Οικοανάπτυξης Κάρλας Μαυροβουνίου -Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου	-	-	-	-
8. Περιοχή Οικοανάπτυξης Όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μούστου	-	-	-	-
9. Εθνικό Πάρκο Δάσους Λαδιάς	x	x	-	-
10. Εθνικό Πάρκο Λιμ/σας Μεσολογγίου	x	x		
11. Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού - Λουδία – Αλιάκμονα	x	x		
12. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπου Κερκίνης	x	x		
13. Εθνικό Πάρκο Δέλτα Έβρου	x	x		X
14. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς	x	x		
15. Εθνικό Πάρκο Δέλτα Νέστου - Βιστωνίδας – Ισμαρίδας	x	x		
16. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού	x			
17. Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Εθνικού Δρυμού Πρεσπών	x	x		
18. Περιοχή Οικοανάπτυξης Ολύμπου Καρπάθου – Σαρίας	x	x		
19. Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού	x	x		
20. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Αίνου	x			
21. Πάρκο Προστασίας της φύσης Στενών και εκβολών Καλαμά	x	x		
22. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Οίτης	x	x		
23. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Παρνασσού	x	x		
24. Περιοχή Οικοανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης	x	x		
25. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Ολύμπου	x	x	x	X
26. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Σαμαριάς	x		x	X
27. Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πάρνηθας	x	x		X
Σύνολο	25	21	3	6

Πηγή: Έρευνα πεδίου από το ΕΓΕΠΣ το 2008

Πηγές χρηματοδότησης Φορέων Διαχείρισης

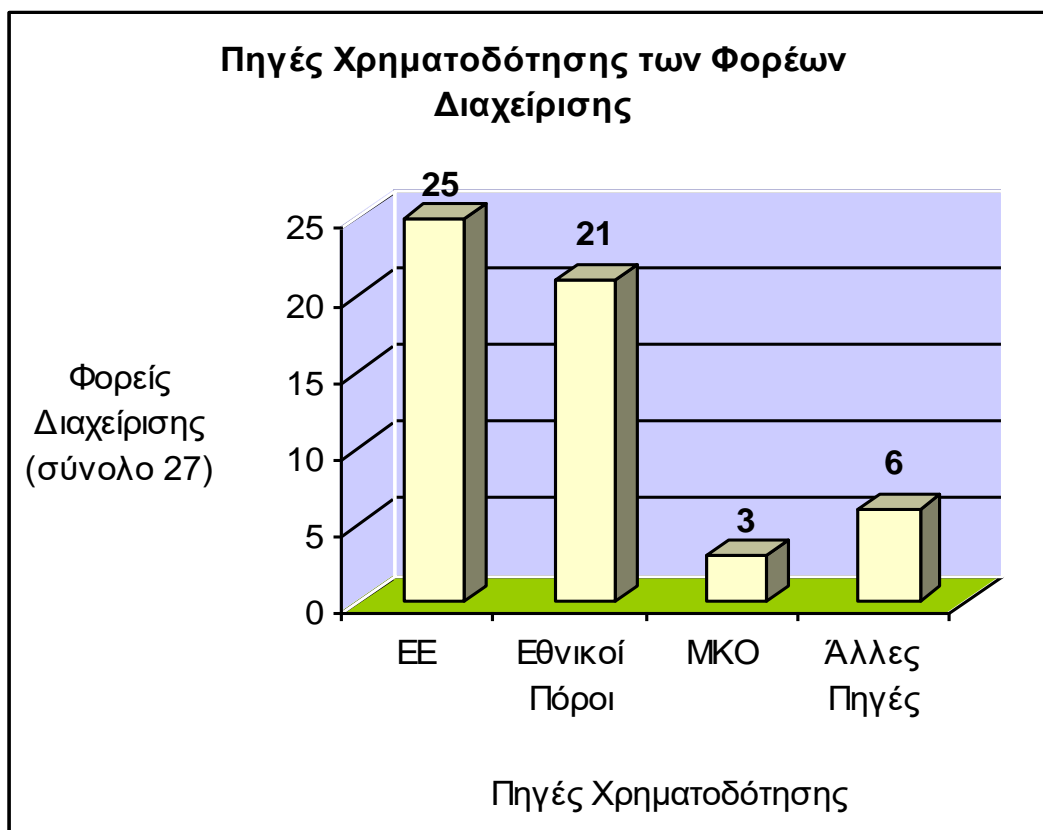
Σε σχέση με τις πηγές χρηματοδότησης (Πίνακας 6) παρατηρούμε ότι αυτές εντοπίζονται αφενός στα κονδύλια από τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αφετέρου στις εθνικές επιχορηγήσεις. Σχεδόν όλοι οι φορείς –εκτός των δύο που δεν απάντησαν– λαμβάνουν χρηματοδότηση από τις δύο αυτές πηγές ενώ ελάχιστοι (3-6) έχουν επιχορηγήσεις από ΜΚΟ και άλλες πηγές. Εκείνο όμως που έχει σημασία είναι ότι η υπάρχουσα χρηματοδότηση θεωρείται από τους ίδιους τους ΦΔ ανεπαρκής ως προς τις ανάγκες σε μελέτες και έργα που είναι απαραίτητα για την διαχείριση των ΠΠ. Από στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ η απορρόφηση στην περίοδο 2004-2009 ανήλθε στο ποσό των 34.271.259€. Επίσης το ΕΤΕΡΠΣ (Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών

και Πολεοδομικών Σχεδίων) έχει χρηματοδοτήσει τους ΦΔ στην περίοδο 2004-2008, με το ποσό των 2.015.944€, ήτοι 5% περίπου της συνολικής απορρόφησης.

Αναφορικά με την χρησιμοποίηση των προαναφερομένων πιστώσεων, σε μελέτες και έργα, πρέπει να αναφερθεί ότι από την έρευνα με τα ερωτηματολόγια προέκυψαν τα ακόλουθα στοιχεία: Τα είδη των μελετών που ανατέθηκαν και εκπονήθηκαν, ή εκπονούνται ακόμα με ευθύνη των ΦΔ, αφορούν μεταξύ άλλων σχέδια διαχείρισης, προγράμματα παρακολούθησης, ειδικά σχέδια τουριστικής ανάπτυξης, μελέτες για δασικά είδη και οικοσυστήματα, μελέτες διαχείρισης θήρας, μελέτες για εκμετάλλευση ΑΠΕ, οικονομοτεχνικές μελέτες κ.α. Ως προς τα έργα που υλοποιήθηκαν με ευθύνη των ΦΔ, αυτά αναφέρονται σε δράσεις προβολής, πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, έργα αντιπλημμυρικής και αντιδιαβρωτικής προστασίας, δημιουργία φυτωρίων, προμήθεια οχημάτων και γενικά μεταφορικών μέσων, προμήθεια ηλεκτρονικού εξοπλισμού, επιστημονικών οργάνων, ερευνητικού και εκπαιδευτικού εξοπλισμού, βελτίωση υφιστάμενων υποδομών (μονοπάτια - φυλάκια) καθώς και κέντρα περιβαλλοντικής ενημέρωσης.

Σύμφωνα με τους υπευθύνους των ΦΔ δεν έχει δημιουργηθεί ακόμα η απαιτούμενη εμπειρία λόγω παρέλευσης μικρού χρονικού διαστήματος από την σύστασή τους. Έτσι δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις ευθύνες τους για την συνετή διαχείριση των Π.Π. Ένα άλλο πρόβλημα είναι η προαναφερθείσα απουσία δικτύωσης για την απαραίτητη ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας. Για το λόγο αυτό θεωρούν απολύτως αναγκαία την προώθηση της συνεργασίας με αντίστοιχους φορείς του εσωτερικού και του εξωτερικού σε μια σειρά από κρίσιμα για τις ΠΠ ζητήματα, τα οποία θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν καλύτερα από κοινού.

Διάγραμμα 3. Πηγές Χρηματοδότησης Φορέων Διαχείρισης

Άλλα στοιχεία σχετικά με θεσμικές ρυθμίσεις

Από την έρευνα στα στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ και στα ΦΕΚ σε σχέση με τις θεσμικές ρυθμίσεις, προκύπτουν μερικές ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις. Κατ' αρχάς, οι ρυθμίσεις αυτές είναι δύο κατηγοριών: εκείνες που αφορούν την ίδια την προστατευόμενη περιοχή, ως περιβαλλοντική, γεωγραφική και χωρική οντότητα, και εκείνες που αφορούν τον ίδιο τον φορέα διαχείρισης ως οργανωτικό και διοικητικό μηχανισμό (Μπεριάτος, 2003).

Ειδικότερα, σε ότι αφορά τους χαρακτηρισμούς ΠΠ και τα συναφή σχέδια οριοθέτησης ζωνών, χρήσεων γης και όρων δόμησης (δηλαδή τα «εδαφικά συντάγματα» των ΠΠ) που τεκμηριώνονται μετά από εκπόνηση Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (ΕΠΜ) και θεσμοθετούνται με ΠΔ ή ΚΥΑ, είναι μέχρι σήμερα εγκεκριμένα 12 στο σύνολο των 27 ΠΠ και αντίστοιχων ΦΔ ήτοι 45% επί του συνόλου. Βρίσκονται συνεπώς υπό κατάρτιση ή υπό έγκριση άλλα 15 ακόμα. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζονται εδώ είναι λόγω των αντιδράσεων των κατοίκων και γενικά των τοπικών κοινωνιών και της έλλειψης αποφασιστικότητας του Υπουργείου.

Από την άλλη πλευρά, τα Σχέδια Διαχείρισης που προβλέπονται από την περιβαλλοντική νομοθεσία, παρουσιάζουν μεγάλη καθυστέρηση με αποτέλεσμα να έχουν εγκριθεί μέχρι σήμερα μόνον σε 2 από τις 27 ΠΠ (Εθνικά Πάρκα Ζακύνθου και Σχοινιά - Μαραθώνα) που αντιστοιχεί σε ποσοστό 7.5 % !

Αντίθετα, στο μόνο σημείο που υπάρχει πλήρης κάλυψη είναι στους κανονισμούς λειτουργίας των ίδιων των ΦΔ δηλαδή εκείνους που αφορούν εσωτερικά θέματα όπως α) την λειτουργία του ΔΣ, β) την λειτουργία των υπηρεσιών προσωπικού, γ) την ανάθεση έργων - μελετών - προμηθειών και δ) την οικονομική διαχείριση. Αυτοί έχουν εγκριθεί και για τους 27 ΦΔ (100%) στην περίοδο 2004 έως 2008. Το γεγονός αυτό εξηγείται ίσως από την κωδικοποιημένη μορφή τους για όλους τους ΦΔ, αφού οι διοικητικές πρακτικές είναι ίδιες παντού, ενώ από την άλλη πλευρά δεν έχουν σχέση με οικονομικά συμφέροντα και ως εκ τούτου δεν δημιουργούν καμία κοινωνική αντίδραση.

Συμπέρασμα

Από την προηγηθείσα εξέταση του θέματος συνάγεται ότι οι προστατευόμενες περιοχές δεν βρίσκονται στο κατάλληλο επίπεδο λειτουργίας τους παρά τις δυνατότητες που παρέχει το υφιστάμενο εδώ και μια δεκαετία θεσμικό πλαίσιο.

Επί πλέον οι Φορείς Διαχείρισης, των οποίων ο ρόλος είναι κομβικός στην υπόθεση της προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος, εξακολουθούν να βρίσκονται σε μια κρίσιμη φάση παρά την μεγάλη προσπάθεια που καταβάλουν οι εργαζόμενοι (υπό συνθήκες ανασφάλειας) σε αυτούς. Η πρώτη πενταετία λειτουργίας τους, που χαρακτηρίζεται από μια σχετική αναποτελεσματικότητα (εκτός ορισμένων εξαιρέσεων) έδειξε πόσο απαραίτητη είναι η επιστημονική στήριξη και ο συντονισμός από το αρμόδιο επιτελικό υπουργείο. Αυτή αφορά κυρίως θέματα δικτύωσης των ΦΔ μεταξύ τους και με τα αρμόδια υπουργεία (εθνικό δίκτυο). Επίσης, επειδή η κοινοτική χρηματοδότηση δεν καλύπτει τις λειτουργικές δαπάνες των ΦΔ (εκτός από την αρχική φάση λειτουργίας –start-up– που διαρκεί ενάμισι περίπου έτος) η εθνική επιχορήγηση όφειλε να καλύπτει επαρκώς τις ανάγκες μετά τα πρώτα δύο χρόνια από τη σύστασή τους (δηλαδή από το 2005 και μετά), πράγμα φυσικά που δεν έγινε όπως φαίνεται και

από την προαναφερθείσα ισχνή επιχορήγηση από το ΕΤΕΡΠΣ το οποίο τα αποθέματα είναι καθαρά εθνικοί πόροι.

Υπό τις συνθήκες αυτές είναι ανάγκη να υπάρξει το συντομότερο δυνατόν μια συνολική επαναθεώρηση της περιβαλλοντικής πολιτικής της χώρας, ώστε να τεθούν νέες προτεραιότητες, πρωτίστως στο τομέα της διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την πολιτική χρήσεων γης και τον χωροταξικό σχεδιασμό της υπαίθρου. Προς τούτο χρειάζεται να ολοκληρωθούν κυρίως οι διοικητικές και οργανωτικές δομές των Φορέων Διαχείρισης και να αυξηθεί η χρηματοδότηση υπέρ των Προστατευόμενων Περιοχών και γενικά της διαχείρισης και προστασίας της φύσης σε μια εποχή μείζονος περιβαλλοντικής κρίσης σε τοπικό, εθνικό και πλανητικό επίπεδο.

Βιβλιογραφικές Πηγές

- OECD-Organisation for Economic Cooperation and Development (2000). *Environmental Performance Reviews –Greece*, Paris
- OECD-Organisation for Economic Cooperation and Development (2001). *Environmental Outlook*, Paris
- Phillips A. (1996). “The Challenge of Restoring Europe’s Nature and Landscapes”, *International Planning Studies*, Vol. 1, No 1, pp. 73-93.
- WWF Ελλάς (2001), “Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Δυνατότητες και δυσκολίες”, *Πρακτικά συνάντησης εργασίας – Ιούνιος 2001*, Μονοδένδρι Ζαγορίου, WWF Ελλάς, Αθήνα
- ΓΓΔΦΠ - Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος Υπουργείου Γεωργίας (1998). *Προστατευόμενες Περιοχές*, Έκθεση Ομάδας Εργασίας, Αθήνα.
- ΓΓΔΦΠ - Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος Υπουργείου Γεωργίας (1998). *Προτάσεις για μια σύγχρονη Πολιτική για τα δάση και το φυσικό περιβάλλον- Πράσινη Βίβλος*. Αθήνα
- ΕΓΕΠΣ - Εργαστήριο Γεωγραφικών Ερευνών και Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού (2008). *Έρευνα πεδίου στους φορείς διαχείρισης και στις υπηρεσίες ΥΠΕΧΩΔΕ* (ανέκδοτη)
- Λατινόπουλος Δ. (2009), “Η αποτίμηση της αξίας των οικοσυστημάτων ως εργαλείο διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας”, στο *Πρακτικά 2^ο Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος σελ. 1073-1080
- Μπεριάτος Η. (2003). “Σχεδιασμός και διαχείριση προστατευόμενων περιοχών: Η ελληνική εμπειρία”, στο *Αειχώρος: Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος
- Πανελλαδικός Σύλλογος Εργαζομένων Φορέων Διαχείρισης ΠΠ (2009). *Στρατηγική για την αποτελεσματική λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας*, Ανακοίνωση -Δελτίο τύπου 14-9-09, Βόλος.
- ΥΠΕΧΩΔΕ (1999). *Εθνικός Σχεδιασμός για το Φυσικό Περιβάλλον*, Αθήνα. (ανέκδοτη μελέτη στο πλαίσιο του Γ’ ΚΠΣ 2000-2006)
- ΥΠΕΧΩΔΕ (2000). Ελλάδα: Οικολογικό απόθεμα της Ευρώπης. Εθνική Πολιτική για τη Διαχείριση- Προστασία του Φυσικού Περιβάλλοντος, (Τεύχος στοιχείων και κειμένων του ΥΠΕΧΩΔΕ), Αθήνα.